

Predictive policing i Norge

Teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2019

Kand.nr: 316

Antall ord: 5965

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
<i>Problemstilling</i>	<i>3</i>
Avgrensing og begrepsavklaringer	4
<i>Forebygging</i>	<i>4</i>
<i>Big Data</i>	<i>4</i>
Metode	4
Hoveddel.....	6
<i>Hva er predictive policing?</i>	<i>6</i>
<i>Palantir.....</i>	<i>7</i>
<i>Bedre internasjonalt politisamarbeid.....</i>	<i>7</i>
<i>Muligheter</i>	<i>8</i>
Bedre utnyttelse av ressurser	8
Reduserer visse typer lovbrudd	9
<i>Utfordringer</i>	<i>10</i>
Etiske og sosiologiske utfordringer	10
Geografiske utfordringer og befolkning.....	12
Deler data med privateid selskap.....	14
Avslutning	16
<i>Muligheter</i>	<i>16</i>
<i>Utfordringer</i>	<i>16</i>
Litteraturliste.....	18
Selvvalgt pensum	22

Innledning

Predictive policing, også kalt forutseende politiarbeid, er et relativt nytt og vel omdiskutert faguttrykk som brukes nasjonalt og internasjonalt i politisammenheng. Begrepet omhandler en arbeidsmetode innenfor det forebyggende politifaglige arbeidet. Arbeidsmetoden har sitt opphav i USA for omtrent 10 år siden, hvor hensikten var at man ved å sette sammen store mengder historiske data, kunne forutse og predikere fremtidig kriminalitet. Dette gjøres ved å benytte seg av avanserte algoritmer gjennom spesiallagde analyseverktøy.

Gjennom det siste tiåret har bruken av predictive policing hatt en fremvekst i flere nasjoner. Time Magazine inkluderte et analyseprogram benyttet til arbeidsmetoden i sin liste over de 50 beste innovasjonene i 2011 (Pasko, 2011). Land som USA, England, Tyskland og Sveits har alle implementert metoden i sitt kriminalitetsbekjempende politiarbeid, og spørsmålet er om Norge vil teste ut og prøve metoden.

I denne bacheloroppgaven vil jeg se nærmere på hvilke muligheter og utfordringer bruken av predictive policing kunne gi politiet i Norge. Bakgrunnen for at jeg ønsker å se nærmere på dette temaet er all oppmerksomheten vi har sett predictive policing har fått de siste årene her til lands. Teknologirådet har vært på banen og anbefalt testing av metoden, flere personer både i og utenfor politiet har talt åpent både for og i mot bruken, samt investeringer som er gjort av politi og tollvesenet på analyseverktøy på dette området. Høyst relevant er også det store fokuset kriminalitetsforebygging har fått, som politiets primærstrategi på alle virksomhetsområder. Videre står det i Justis- og beredskapsdepartementets forslag til stortinget at de ser et *«potensial for å se data i sammenheng og mer innovativ bruk av data til mer forutseende analysevirksomhet»* (Det kongelige justis- og beredskapsdepartement, 2017, s. 157). Det var derfor interessant for meg å se på nye og innovative måter man kan drive forebyggende kriminalitetsbekjempelse på.

Problemstilling

Jeg har valgt følgende problemstilling for oppgaven:

«Hvilke muligheter og utfordringer har man ved bruk av predictive policing i Norge?».

Avgrensning og begrepsavklaringer

Forebygging

Politi-loven definerer forebygging av kriminalitet som en av politiets oppgaver (Politi-loven, 1995, § 2, nr. 2). Myhre Lie forklarer hva kriminalitetsforebygging er på følgende måte, «å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer» (Lie, 2015, s. 19).

Predictive policing er ment å være et verktøy i forbindelse med politiets forebyggende virksomhet. Det vil her fungere som et supplement og ikke som en erstatning til allerede implementerte arbeidsmetoder. Ettersom forebygging er en faktor her, vil jeg avgrense oppgaven opp mot forebyggende og proaktivt politiarbeid. Jeg vil fokusere på hvilke muligheter bruken av predictive policing gir politiet for å kunne bidra til å forhindre at kriminalitet skal forekomme.

Big Data

Big Data er et fenomen som brukes i flere virksomheter, og nå også i politiet. Det er dette analyseverktøyet som blant annet brukes til predictive policing baserer seg på, og jeg mener det i oppgavesammenheng er grunn til å definere dette. Big Data er gigantiske mengder digitale data. Dataen vil være kontrollert av et selskap eller myndighetene. Ved å benytte seg av analyseverktøy og algoritmer kan den som kontrollerer dataene sette dem sammen og se ulike trender eller sammenhenger, noe som tilsynelatende ikke var mulig tidligere (Datatilsynet, 2013 s. 7).

Metode

For å kunne besvare min problemstilling på en best mulig måte er det viktig å ha en god metodisk struktur i arbeidet. En metode vil være et hjelpeverktøy til å få frem ny kunnskap, samtidig som den kan brukes til å etterprøve informasjonen vi innhenter. Sosiologen Vilhelm Aubert har slik jeg oppfatter det en god beskrivelse for hva metode er, hvor han definerer følgende: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilke som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Dalland, 2017, s. 85).

Min problemstilling for oppgaven er å finne muligheter og utfordringer ved at norsk politi tar i bruk predictive policing som en del av sitt forebyggende politiarbeid. For å kunne besvare denne problemstillingen har jeg valgt å utarbeide en teoretisk oppgave, hvor jeg har innhentet allerede eksisterende litteratur og forskning som er gjort om arbeidsmetoden. Ettersom predictive policing ikke har vært brukt eller testet ut i Norge foreløpig, ble det naturlig å se etter forskning som er gjort i utlandet. Det vil være relevant å se på både kvantitative og kvalitative undersøkelser for å se hvilke effekter og resultater arbeidsmetoden har gitt i blant annet kriminalstatistikken. Videre vil det være relevant å se hvilke utfordringer man har sett opp mot blant annet sosiologiske og etiske områder.

Jeg har i all hovedsak brukt Google sin søkemotor for å finne frem til ulike artikler som er skrevet om predictive policing, både i Norge og i utlandet. De norske artiklene baserer seg mye på nettopp muligheter og utfordringer med arbeidsmetoden, og ulike meninger om hvorvidt dette er aktuelt for norsk politi eller ikke. De utenlandske, hovedsakelig fra USA, baserer seg på mye av det samme, men har noe mer å vise til når det kommer til målbar effekt av implementeringen.

Det har vært gjennomgående viktig for meg å være kritisk til den litteraturen og forskningen jeg har valgt å inkludere i oppgaven. Jeg har derfor lagt stor vekt på at artiklene er publisert gjennom kjente aktører, og at de som har uttalt seg gjennom ulike intervjuer har en bakgrunn som gjør dem kapable til å kunne uttale seg på området. Dette har vært i form av ansatte i blant annet politiet og teknologirådet.

En stor utfordring har imidlertid vært at det finnes generelt lite forskning på bruken av arbeidsmetoden, og hvilke resultater den har medført. Mange av resultatene stammer fra selskapene som selger og har en økonomisk inntjening på analyseverktøyenesom produkt, eller fra tjenestesteder som har tett samarbeid med disse. Jeg har derfor valgt å være noe kritisk til disse resultatene.

Forforståelse er i følge forfatteren Torsten Thurén et begrep som forklarer at *«vi ikke opplever virkeligheten kun gjennom våre sanser. Det som fremstår som rene sanseinntrykk, inneholder i virkeligheten en god porsjon tolkning»* (Thurén, 2009, s. 66). Jeg har gjennom de ulike drøftingene i oppgaven forsøkt å minimere hvor mye påvirkning min forforståelse for temaet skal få prege besvarelsen. Forut for arbeidet med besvarelsen var jeg i overkant positiv til arbeidsmetoden da jeg oppfattet den å være innovativ og nytenkende, noe som kan ha vært

preget av mitt utgangspunkt på disse områdene. Akkurat som Bjerknes og Fahsing beskriver bekreftelsesfellen i etterforskningsfaget, kan jeg ved å inneha slike tanker på forhånd gjøre det vanskeligere å endre på min oppfatning om predictive policing, og derfor vektlegge mulighetene mer enn utfordringene (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 95)

Hoveddel

I hoveddelen av oppgaven vil jeg se på hvilke muligheter og utfordringer bruken av predictive policing kan gi norsk politi. Før jeg går inn på disse, vil jeg se nærmere på hva predictive policing er og hvordan det fungerer. Videre vil jeg presentere Palantir, som er leverandøren av analyseverktøyet politiet har investert i. En presentasjon av Palantir mener jeg er nødvendig ettersom mye av kritikken mot en eventuell implementering av predictive policing retter seg mot bruken av en ekstern leverandør.

Hva er predictive policing?

Innledningsvis forklarte jeg i korte trekk hva predictive policing er og hvilke hensikter arbeidsmetoden har. For å kunne forstå bedre hva prosessen og metoden innebærer er det nødvendig å avklare dette nærmere.

Predictive policing er en arbeidsmetode som baserer seg på bruken av Big Data. Ved å benytte seg av et analyseverktøy og bestemte algoritmer vil man basert på dataen som implementeres i programvaren kunne se sammenhenger mellom disse. Det er snakk om så store mengder data at et analyseverktøy er absolutt nødvendig for å få dette til. Dataene det er snakk om, er i all hovedsak historiske data, altså om forhold tilbake i tid. Disse hentes ut fra ulike politiregistre som eksempelvis kriminalstatistikk, arrestasjoner, tips fra utenforstående og registrerte opplysninger fra patruljene. Dette kan kombineres med annen informasjon om eksempelvis vær, trafikk, infrastruktur og sosiodemografiske data (Teknologirådet, 2015, s. 30). Når alle disse dataen blir kjørt gjennom analysesystemet skal algoritmen finne relevante sammenhenger mellom dataene, og basert på disse kunne predikere sannsynligheten for en kriminell hendelse frem i tid. Dette kan både være opp mot et bestemt område og/eller et bestemt individ, og det kan genereres kart med markerte områder og tidsperioder (Teknologirådet, 2015, s. 31). Ved å inneha disse prediksjonene vil politiledelsen kunne allokere patruljene sine til de områdene eller mot de individene som analyseverktøyet

foreslår, som skal resultere i at muligheten for å kunne være på rett sted til rett tid øker og at man slik forebygger flere potensielle kriminelle handlinger.

Palantir

Palantir er et amerikansk privateid selskap som leverer analyseverktøy som kan benyttes til å drive predictive policing. De ble grunnlagt i 2003, og har siden det opparbeidet seg en markedsverdi på 6 milliarder dollar i 2018. Selskapet driver analysevirksomhet innenfor flere områder, blant annet innenfor kontraterrorvirksomhet for det amerikanske forsvarsdepartementet (Wikipedia, 2019a).

Som en del av norsk politis forpliktelser knyttet til internasjonalt politisamarbeid, ble det signert en syv års avtale med Palantir den 13. desember 2016. Ved å gjøre dette har politiet nå et analyseverktøy som i tillegg til det internasjonale politisamarbeidet, kan benyttes til predictive policing. Avtalen har en verdi på 81 millioner norske kroner. Norsk tollvesen har også signert en avtale, men denne skal være til en verdi på 300 millioner kroner (Trædal, 2017a). Det har ikke vært en hensikt å benytte Palantir eller analyseverktøyet de leverer for å drive predictive policing i Norge, men mulighetene er der.

Bedre internasjonalt politisamarbeid

Verdenssamfunnet har endret seg betraktelig de siste tiår. Globaliseringen medfører at avstanden til landene utenfor Norges grenser har blitt betydelig kortere, og kan defineres som en økende grad av samhandling, integrasjon, påvirkning og gjensidig avhengighet mellom folk og stater innenfor områder som økonomi, samfunn, teknologi, kultur, politikk og økologi (Wikipedia, 2019b). Dette er også noe politiet er nødt til å ta hensyn til, og internasjonalisering av politiarbeid er et område som i økende grad vil være en del politiet i fremtiden. Et hovedmål for det internasjonale politisamarbeidet er å bygge plattformer for forebygging og kriminalitetsbekjempelse (Larsson, Gundhus & Granér, 2015, s. 279).

Som nevnt innledningsvis har politiets investering i Palantirs analyseverktøy handlet om å oppfylle kravene som stilles til internasjonalt politisamarbeid, og teknologien åpner for bedre måter å samhandle på. Bakgrunnen for dette har sammenheng med Prüm-avtalen som Norge signerte med EU i 2009 og PCSC- avtalen med USA i 2012. Dette åpner for en rekke nye muligheter når det kommer til gjensidig deling av informasjon med andre lands ulike registre og databaser. Det vil da være mulig å søke i utenlandske DNA-, fingeravtrykk- og kjøretøysdatabaser. Det er ifølge Jørgen Lunde Ronge i Kripos nye juridiske og tekniske

rammeverk for søk i registrene det åpnes for i avtalene. Analyseverktøyet Palantir tilbyr gjør en prosess som til nå har tatt mye tid og ressurser veldig mye enklere, da det blant annet kobler opp de ulike registrene politiet har, i stedet for at det må søkes manuelt i hvert enkelt register (Trædal, 2017b).

Muligheter

Bedre utnyttelse av ressurser

Det er ingen hemmelighet at det debatteres mye om et behov for flere ressurser i politiet i dag. Stadig vekk skrives det artikler og leserinnlegg om hvordan politidistriktene uttrykker at de ikke har tilstrekkelig bemanningen eller ressurser for å kunne løse de oppgavene etaten er satt til å utføre. Selv om man ser bort fra et økende ressursbehov, vil politiet på samme måte som privateide selskaper og bedrifter som skal tjene mest mulig penger, alltid tilstrebe å utnytte ressursene best mulig. Det vil nødvendigvis ikke bare være et spørsmål om økonomi, men vel så mye oppklaringsprosenter, reduksjon i kriminalstatistikken og økt tillit blant befolkningen. Politiet må av den grunn bruke de ressursene de har på en mest mulig effektiv måte for å nå de målsettinger som blir satt.

Predictive policing handler nettopp om det å allokere ressursene sine mer nøyaktig. I en rapport om politiets kapasitets- og kompetansebehov fra 2017 står det at «*anvendelse av forutseende analyseteknikker vil kunne bidra til en mer kunnskapsbasert polititilstedeværelse og understøtte en mer effektiv utnyttelse av politiresurser*» (Politidirektoratet, 2017, s. 21). Det mer generelle prinsippet om effektiv ressursutnyttelse bygger på at man ikke har ledige ressurser, og man har eliminert sløsing (Store norske leksikon, 2014). Alle ressursene skal med andre ord være i bruk til produktivitet. Sett i politisammenheng hvor politiet som utrykningsenhet skal være klar til å rykke ut på ulike hendelser som oppstår, ønsker man å tilstrebe til enhver tid tilgjengelige ressurser til dette. Beck og McCue argumenterer for at predictive policing ikke bare resulterer i at patruljene bruker tiden sin mer effektivt, men at det i tillegg forebygges mer kriminalitet. Dersom den kriminelle handlingen forebygges vil dette resultere i at man frigjør ressursene fra å bruke tiden sin på arrester og etterforskning (Ravna, 2015, side 85). Dette kan igjen knyttes opp mot prinsippet om effektiv ressursutnyttelse da det åpenbart ville vært sløsing av ressurser å bruke tid på arrestasjoner og etterforskning om man kunne forebygget handlingen fra å kunne skje til å begynne med.

På en annen side kan implementeringen av predictive policing også sees å være hemmende i form av effektiv utnyttelse av de ressursene man har. Analyseverktøyene og bruken av Big

Data er et felt hvor dagens tjenestepersoner har begrenset opplæring og relevant erfaring i fra tidligere. Det vil av den grunn være naturlig at man må bruke en del ressurser til kurs og opplæring for å unngå at bruken av analyseverktøyet medfører diverse feil og feiltolkninger. Zarsky anbefaler at man bør implementere evalueringsprosedyrer, revisorer og opplæringsprogrammer slik at de som tar i bruk analyseverktøyet har den kunnskapen som kreves for å bruke den innen den tas i bruk. Spørsmålet blir da om politiet har økonomi og ressurser til å implementere bruken, eller om ressursene man har bør brukes slik man opererer i dag (Ravna, 2015, s. 86)

Reduserer visse typer lovbrudd

Hvis vi ser på hvordan arbeidsmetoden fungerer, at man bruker historiske data for å predikere liknende lovbrudd i fremtiden, er det klart at metoden vil fungere bedre på enkelte former for lovbrudd enn andre. Dette bygger på at visse typer lovbrudd forekommer svært oftere, og slik genererer mer data for analyseverktøyet. For å nevne et eksempel fra kriminalstatistikken til Statistisk sentralbyrå, så var det i 2017 anmeldt 2246 voldtekter, mot eksempelvis 24585 tyverier fra person (Statistisk sentralbyrå, 2019). Dette betyr at om man skal predikere muligheten for fremtidige tyverier, så vil predikasjonen bli bedre sett i forhold til voldtekter, fordi det skjer oftere. I tillegg vil det kunne være andre faktorer som spiller inn, som hvor lovbruddene finner sted. Er det lovbrudd som typisk skjer i et bestemt område ute i det offentlige, eller er det lovbrudd som kan skje hvor som helst bak lukkede dører. En politioverbetjent i Vinningsgruppen Sentrum i Oslo gikk ut og kommenterte predictive policing gjennom en artikkel i Politiforum. Han poengterte at det beste ville vært å starte med vinningskriminalitet, noe som gjerne kan begrunnes i omfanget av denne type kriminalitet, spesielt i Oslo. Videre kan man se på kriminalitet som et jordskjelv som blir etterfulgt av etterskjelv. På lik linje ser man ved kriminalitet at en hendelse ofte etterfølges flere ganger i samme område (Holm, 2016).

Flere steder i utlandet hvor predictive policing har vært tatt i bruk og testet, melder om positive resultater knyttet til reduksjon av visse typer lovbrudd. PredPol som er et analyseverktøy for predictive policing ble testet i et område i Los Angeles. Systemet fungerer på den samme måte som man beregner etterskjelv etter jordskjelv, der det er større sjanse for at kriminelle handlinger skjer i det samme området etter hverandre. Det vil da genereres et kart over byen med markerte områder hvor kriminalitet har større sjanse for å forekomme. I test området gikk antall innbrudd ned med 13 %, sammenlignet med en oppgang på 0,4 % i resten av byen (Teknologirådet, 2015, s. 35).

Tilsvarende som i Los Angeles, ble et liknende analyseverktøy brukt opp mot innbrudd i Bavaria og Zurich. Der baserte prediksjonen seg på hvor det var begått et suksessfullt innbrudd, hvor det videre ble markert et område med radius på 500 meter ut fra hvor innbruddet fant sted, over en periode på syv dager. Politiet i Zurich kunne her melde om en nedgang på 30 % i antall innbrudd over en ett års periode hvor analyseverktøyet ble brukt. Et tilsvarende prosjekt ble utprøvd i München hvor antall innbrudd i boliger falt med hele 42 % i løpet av testperioden (Teknologirådet, 2015, s. 37).

Utfordringer

Etiske og sosiologiske utfordringer

Alle borgere i landet skal behandles likt av politiet. Likevel er det slik at politiet ofte prioriterer å bruke ressursene sine mer målrettet mot områder hvor det er større forekomst av kriminelle handlinger, også kalt for «hot spots» (Larsson, 2015, s. 156). Dette kan gjerne være i nærheten av aktuelle utesteder sent lørdags kveld, hvor beruselse og større folkemengder ofte kan lede til blant annet utelivsvold. Et annet eksempel er områder hvor det ofte foregår kjøp og salg av narkotika. Det er heller ikke uten grunn at politiet har brukt hot spots-metoden over tid. I 2012 analyserte Braga, Papachristos og Hureau 19 evalueringer om bruken av hot spots, og fant at metoden hadde preventive effekter på kriminalitet. Dette gjaldt narkotikakriminalitet, vold og uorden, som alle også er typiske når det snakkes om de positive virkningene av predictive policing (Larsson, 2015, s. 156). Predictive policing baserer seg på nettopp dette med målrettet ressursbruk i områder som er mer utsatt for kriminalitet. Forskjellen fra den mer tradisjonelle måten å bruke målrettet ressursbruk på, er at predictive policing flytter fokuset over fra større områder og grupper mennesker, til bestemte steder og individer (Teknologirådet, 2015, s. 50).

Likevel byr også den hyppige bruken av målrettet ressursbruk fra politiet sin side på noen utfordringer. Det å analysere på individnivå kan være problematisk på flere områder. Teknologirådet tar opp et viktig poeng når det kommer til analyse på individnivå, som bygger på hvordan man skal forholde seg til individer som flagges som risikable når det kommer til fremtidig kriminalitet. Spørsmålet er om man basert på flaggingen skal gi personen mer støtte og nye muligheter til å unngå kriminalitet, eller om man øker overvåkingen og stigmatiserer personen (Teknologirådet, 2015, s. 52).

Ordet stigma kommer fra gresk og betyr noe i retning av et merke eller et tegn (Øia, 2013, s. 37). Merket var noe som før ble brukt for å markere slaver eller kriminelle i den hensikt at man skulle være observante og ha mulighet til å holde seg unna disse. Begrepet stigmatisering brukes også i dag i en diskriminerende forstand hvor en hevder at en gruppe eller individ har dårlige egenskaper eller er upålitelige (Store norske leksikon, 2017). Når en blir tilegnet slike egenskaper kan dette medføre flere negative konsekvenser for individet eller gruppen det gjelder. En slik konsekvens kan være enten utstøtning eller utestengning fra resten av samfunnet, noe som selvsagt kan virke nedverdiggende (Øia, 2013, s. 37).

Professor ved NTNU på Gjøvik, Katrin Franke tar opp et viktig poeng som kan knyttes opp mot problemet rundt stigmatisering i et intervju med Politiforum. Hun sier at ved å ta i bruk slike systemer, så åpner man for at man kan skape forutinntatthet. Analyseverktøyene som brukes i tilknytning til predictive policing er avhengig av å bli matet med ny og relevant data. Problemene oppstår når man basert på prediksjoner og fokus på et område eller nabolag får nye data fra dette området, samtidig som man ikke får med seg nye data fra andre områder hvor det også foregår kriminalitet. Det området som man har fokuset på vil således slå mer og mer ut i analyseverktøyet fordi det er her man implementerer data fra (Trædal, 2018). Konsekvensen av dette kan så være at et større fokus fra politiet sin side på et bestemt nabolag fører til negative assosiasjoner og egenskaper ved dette nabolaget. Politiet er generelt veldig åpne i media om hvor kriminalitet og saker de jobber med foregår, og at det dermed vil være åpenbart at samfunnet forøvrig vil forbinde nabolaget med kriminalitet. Dette kan raskt bli en ond sirkel når nabolaget genererer mer data i forhold til andre områder med samme mengde kriminalitet, og at politiet derav fortsetter å holde fokuset på dette nabolaget. I så måte vil det kunne være med på å skape et stigma rundt dem som bor der, noe som absolutt bør være en tankevekker før en tar i bruk et slikt analyseverktøy. Franke nevner derfor at *«vi må spørre oss om vi blir forutinntatte, når vi har utviklet systemer som i hovedsak skal forutse kriminalitet i bestemte områder, eller om vi beholder nøytraliteten og dekker et større område»*.

Videre bør man være forsiktig med å bruke for mye data om befolkningen til såkalt overvåkning. Professor ved universitetet i Brussel, Paul De Hert, og forsker Rosamunde Van Brakel mener at det er grunn til bekymring rundt kombinasjon av forebyggende politiarbeid og overvåkning. Kombinasjonen kan undergrave formodningen om uskyld (Chow, 2013). Dette er med på å ødelegge tilliten befolkningen har til politiet, ettersom masseovervåkning promoterer synet om at ingen kan stoles på. Kriminologiprofessor Clive Norris forklarer dette

med at dersom vi hele tiden samler data om folk på grunn av at de kanskje kommer til å gjøre noe kriminelt, så betyr det at befolkningen ikke er å stole på (Chow, 2013). Teknologirådet støtter opp om dette i sin rapport ved å legge til grunn at dersom predictive policing blir brukt til en form for overvåkning, så ødelegger det ikke bare for tilliten mellom politiet og borgerne, men også legitimiteten til bruken av slike analyseverktøy (Teknologirådet, 2015, s. 52).

En annen utfordring som også får en del kritikk i USA er hvordan analyseverktøyet kan være med på å produsere statistikker som ikke er korrekte. Dette henger sammen med måten systemet fungerer på som nevnt ovenfor, hvor det er fare for at systemet blir matet med data fra et område men ikke et annet. I USA ser man blant annet at noen etniske minoriteter oftere blir tatt for besittelse av marihuana enn andre selv om besittelsene er like, uavhengig av hvilken etnisk bakgrunn du har. Analyseverktøyet vil derfor fortsette å predikere at den ene etniske minoriteten besitter mer marihuana enn andre, fordi det er her det innhentes mest data. Dette skaper et ukorrekt bilde av virkeligheten (Edwards, 2016).

Geografiske utfordringer og befolkning

Som presentert under hvilke muligheter man har for å redusere forekomsten av visse typer kriminalitet, presiserte jeg viktigheten av å ha nok mengder data. Det ville eksempelvis vært vanskelig og predikert Nokas ranet i Stavanger, da man ikke klarer å se en sammenheng mellom dataene for hvor og når et slikt ran skulle ha skjedd. Antall bankran er for sjeldent, og varigheten mellom disse er for store til at man skal kunne forutse disse. Denne påstanden kan støttes opp mot Teknologirådets uttalelse om at kriminaliteten må ha en viss form for regularitet for å kunne predikere hvor og når neste hendelse vil skje (Teknologirådet, 2015, s. 47). Videre er det ikke gitt at man ville brukt predictive policing opp mot denne type kriminalitet uansett, basert på overnevnte ulemper. Likevel kan man på lik linje kunne argumentere for at bruken av predictive policing ville vært utfordrende i Norge sett geografisk. Vi har kun en storby, Oslo, mens resten er mindre byer og tettsteder spredt ut over store avstander. Ser man på en mindre by vil forekomsten av ulike former for kriminalitet være mindre, og man har mindre data å mate inn i analyseverktøyet. Mindre data resulterer i mer unøyaktige prediksjoner, og man kan da spørre seg om analyseverktøyet vil kunne gi noen bedre resultater enn hva politiet i disse områdene klarer å forebygge på egenhånd. Universitetet i Oslo har sitert Ailo Ravna i tilknytning til en masteroppgave basert på predictive policing, hvor han påpeker at Oslo muligens er den eneste byen i Norge som er stor nok til å kunne produsere tilstrekkelig nok relevant data. Sett opp mot større byer i utlandet

hvor analyseverktøyene fungerer, må det gjerne utvikles analyseverktøy som er mer tilpasset de skandinaviske landene (Universitetet i Oslo, 2015). Teknologirådet påpeker at det ikke er gjort undersøkelser som kan bekrefte eller avkrefte om predictive policing fungerer i områder med lav populasjon, men logisk virker det å være en utfordring (Teknologirådet, 2015, s. 47).

Danmark er et land som har brukt analyseverktøyet til Palantir siden 2016. De har imidlertid erfart viktigheten av å ha gode nok datasett for å kunne få utbytte av arbeidsmetoden. Dette er noe visepolitimester Ole Andersen har uttalt seg om, da han forklarte at arbeidsmetoden var interessant, men at datagrunnlaget i dansk kriminalitet er for lite (Fribo, 2018). Til sammenligning kan man trekke inn Teknologirådet sin rapport hvor de fremlegger noen utfordringer knyttet til den dataen norsk politi har fra før. 22 Juli kommisjonen uttrykket at Norge har store mengder data som kan brukes i analyseverktøy. Teknologirådets svar på dette er i midlertid at mye av denne dataen ikke er tilgjengelig eller tilpasset for bruk i analyseverktøy, som to grunner til at slike analyseverktøy ikke har vært tatt i bruk i Norge (Teknologirådet, 2015, s. 71).

Videre er det problematisk at enkelte distrikter dekker ekstremt store områder med relativt få ressurser tilgjengelig. Egen erfaring fra praksisåret, hvor jeg var i en mindre by med rundt 9000 innbyggere, tilsier at predictive policing ville vært lite hensiktsmessig å praktisere med analyseverktøy og bruken av Big Data for å forebygge kriminalitet. Dette synspunktet er todelt, hvor det for det første var relativt få oppdrag med lange perioder mellom hver oppdragstype. Det vil altså ikke være nok data til å kunne predikere noe med stor nok sannsynlighet for at noe skulle skje til gitt tidspunkt. For det andre kunne den geografiske avstanden mellom ulike hendelser være stor, hvor det gjerne må beregnes å kjøre en time før man er fremme på det aktuelle stedet. Ser man bort i fra vanskeligheten med å predikere kriminaliteten basert på få mengder data, vil det likevel by på praktiske utfordringer ved at man har så lange avstander. Teknologirådet forklarer denne utfordringen med at det er vanskelig å være på stedet til korrekt tid (Teknologirådet, 2015, s. 47). Byen hadde også få samlingspunkter av mennesker i sentrum, hvor det i helgene var kun ett aktuelt utested hvor det mulig kunne oppstå situasjoner som krevde politiets tilstedeværelse. Dette tilsier at vi basert på erfaring oppholdt oss der, uten behov for avanserte og dyre analyseverktøy, noe som igjen reiser spørsmålet om behovet for et slikt analyseverktøy eksisterer.

Som nevnt tidligere er det ikke gjort noen forskning på hvilke effekter predictive policing har på steder med lav populasjon og store avstander. Selv om logikken tilsier at bruken kan være

utfordrende er det ikke gitt at det faktisk er slik. Dette er noe politiet eventuelt må vurdere å undersøke dersom arbeidsmetoden vurderes å ta i bruk i Norge.

Deler data med privateid selskap

Norsk politi og tollvesen har inngått kontrakt med det privateide amerikanske selskapet Palantir, for å ta i bruk deres analyseverktøy. For å ha nytte av analyseverktøyet kreves det at man implementerer data fra ulike registre. I politiet vil dette innbefatte registre som inneholder sensitive personopplysninger om Norges befolkning. Dette vil videre være data som Palantir får tilgang til, og det vil derfor være naturlig å stille spørsmål til om dette kan skape utfordringer for politiet og personlige opplysninger til den norske befolkningen.

For å trekke frem eksempler på hvilke utfordringer bruk av personlige data kan ha, skal man ikke lengre tilbake til enn skandalen med Facebook og analyseselskapet Cambridge Analytica i begynnelsen av 2018. Det ble da kjent at Cambridge Analytica hadde samlet inn personlige data til millioner av Facebook brukere uten å spørre den enkelte om deres samtykke.

Personlige data ble brukt videre til politiske formål. En analyse av dataene ble eksempelvis solgt til bruk i den forrige valgkamp perioden i USA (Wikipedia, 2019c). Noe mer relevant i forbindelse med denne oppgaven, er å nevne at det har vært en kobling mellom Palantir og Cambridge Analytica i forbindelse med denne saken. Palantir har uttalt at en av deres ansatte på egenhånd samarbeidet med Cambridge Analytica i 2013 og 2014 (Lomas, 2018). Selv om selskapet Palantir i seg selv ikke hadde noe med saken å gjøre, vil det være svært viktig å være kritisk til om det vil være muligheter for at tilsvarende misbruk av personlige opplysninger vil kunne oppstå i et samarbeid med norsk politi og Norge.

Bekymringer rundt deling av data med kommersielle selskaper er delt blant mange i Norge. Professor i datavitenskap Katrin Franke sier til Politiforum at hun er bekymret for hva det kan bety dersom myndighetene gir fra seg data til de private aktørene. Hun omtaler både Palantir og analyseverktøyet de tilbyr som lite transparente, til sammenligning med andre analyseverktøy og selskaper (Trædal, 2018b). En som deler bekymringene er politioverbetjent Morten Drægni, som i et annet intervju med Politiforum sier at noe av hans skepsis rundt bruken av predictive policing i Norge er de private aktørenes ønske om å tjene penger på programvarene (Holm, 2016). Bekymringer knyttet til den norske befolkningens personvern og sikkerhet er også noe tidligere justisminister Tor Mikkjel Wara måtte svare på i et skriftlig spørsmål fra Arbeiderpartiets Mani Hussaini i april 2018, som spurte følgende:

«Hva gjør statsråden for å ivareta norske innbyggers personvern og rettsikkerhet når utenlandske selskap leverer tjenester til offentlig sektor generelt, og har statsråden kontroll på at ingen informasjon om norske borgere havner på avveie ved bruk av internasjonale selskap?»

Wara poengterer i sitt svar viktigheten av at innbyggernes personvern blir ivaretatt uavhengig om det er det offentlige eller eksterne aktører som behandler personopplysninger. Dette er blant annet regulert gjennom personopplysningsloven- og forskriften som pålegger offentlige og private virksomheter å sørge for tilstrekkelig internkontroll og informasjonssikkerhet (Stortinget, 2018).

Seksjonsleder i Politidirektoratet John Ståle Stamnes har også uttalt til NRK at løsningen skal driftes av politiet. Palantir skal ikke ha tilgang til noen data, men at dette er en vedlikeholdsavtale mellom selskapet og norsk politiet. I en uttalelse til NRK fra Palantir har selskapet sagt at de har strenge regler knyttet til behandlingen av dataen analyseprogrammet bruker, og er kjent med at Norge har en av verdens høyeste standarder når det kommer til datasikkerhet (Cosson-Eide & Tomter, 2018). Det skal likevel nevnes at politiet på dette stadiet ikke har planlagt å bruke Palantirs analyseverktøy til predictive policing, og det vites ikke om det vil medføre noen endringer i selskapets involvering dersom det kommer til dette senere. Det er likevel ingen grunn til å tro at sikkerheten rundt håndteringen av personopplysninger eventuelt skulle svekkes.

På en annen side trekker Datatilsynet inn en interessant problemstilling knyttet til bruken av Big Data og personvern. I sin rapport fra 2013 la de frem at data som i utgangspunktet ikke er sensitive hver for seg, kan samlet skape sensitiv informasjon om en person. Her er det mange ulike data som sammen danner et mønster som kan si noe om eksempelvis en persons helse, overbevisning eller seksuelle legning (Datatilsynet, 2013, s. 26). Dette poenget har liten betydning dersom det ikke deles noe data med eksterne leverandører, men blir veldig aktuelt dersom det kommer til at man gir fra seg data som i utgangspunktet ikke er sensitiv.

I samme rapport refererer Datatilsynet til forfatteren Evgeny Morozov som har uttrykt viktigheten av åpenhet rundt algoritmene analyseverktøyet bruker. Han mener at eksterne aktører bør revidere algoritmene slik at de blir kjent for offentligheten, og i så måte gjøre beslutninger fattet ved bruk av Big Data mer demokratiske (Datatilsynet, 2013, s. 50). I dette tilfellet vil det være en ekstern aktør i form av Palantir som produserer og tilbyr algoritmene.

Derimot bør man i lys av Morozovs poeng stille seg kritiske til Palantir dersom de ikke er transparente, noe som Franke poengterer i sitt intervju med Politiforum.

Avslutning

Som det kommer frem under drøftingen gjennom oppgaven, er det mye som bør tas hensyn til og vurderes, før en eventuelt beslutter å ta i bruk predictive policing som en del av det forebyggende politiarbeidet i Norge. Selv om det åpenbart åpnes opp for nye muligheter, vil det samtidig være både praktiske og etiske utfordringer som i sin helhet kan resultere i at norsk politi per i dag ikke er tilstrekkelig klar for å ta dette steget. Som en oppsummering vil jeg gå gjennom de funnene jeg har gjort, og det jeg finner mest fremtredende og av høyest betydning.

Muligheter

Jeg har funnet to muligheter og fordeler norsk politi kan få ved å implementere predictive policing. Den første er at det kan være med på å bedre ressursutnyttelsen av de operative patruljene. Dette er ikke bare en positiv ting i seg selv generelt sett, men dersom man tar et økende behov for flere ressurser i betraktning, så er dette et område det faktisk bør vurderes å satse på. Løsningen på flere ressurser er en økning i økonomiske midler som tildeles distriktene til dette formålet, men en bedre ressursutnyttelse kan være med på å bedre situasjonen isolert sett. Det vil i mine øyne derfor være et tungtveiende argument for at bruken bør vurderes til testing.

Den andre muligheten er at bruken av predictive policing har vist å redusere forekomsten av visse typer lovbrudd. I ulike test områder i utlandet har det fremkommet en markant nedgang i eksempelvis innbrudd, hvor testperioden i München er mest fremtredende med en reduksjon på 42 %. Det bør selvsagt tas en evaluering av kilden og omstendighetene rundt slike tester før man kan konkludere med at reduksjonene er reelle, og at de alene kan knyttes opp mot bruken av predictive policing. Dette er noe det er forsket lite på, og det må gjerne en testperiode i Norge til før en kan fastslå om bruken vil gi noen reduksjoner her.

Utfordringer

Videre fant jeg tre utfordringer, som alle kan ha innvirkning på om predictive policing er noe Norge bør satse på. Den mest åpenbare og kanskje mest utfordrende av disse mener jeg er de geografiske utfordringene, og at Norge er et land med få byer med tilstrekkelig mange nok

beboere. Et grunnprinsipp for at analyseverktøyet skal ha mulighet til å gi gode prediksjoner er at man har nok, og god nok data som kan mates inn i programmet. Dersom populasjonen i et område er for lav, eller at patruljene dekker et område med store avstander vil dette være vanskelig å få til. En eventuell løsning kan være om analyseverktøyene kan tilpasses på en måte som ville fungert med disse forutsetningene, uten at jeg har mer kompetanse til å uttale meg noe mer en dette.

En andre utfordring er knyttet opp mot etikken. Som nevnt er det flere elementer ved bruken som gjør at det reises etiske utfordringer, hvor predictive policing i verste fall kan medføre stigmatisering av både enkeltpersoner, men også ulike grupper mennesker enten det gjelder etnisitet eller bosted. Dette er en utfordring jeg mener ikke skal gå på bekostning av å bedre ressursbruk eller kriminalstatistikk. Man må derfor stille seg kritiske til hvordan analyseverktøyet brukes, og ha forståelse for hvordan bruken kan påvirke mennesker dersom den brukes feil.

Den tredje utfordringen omhandler bruken av privateide eksterne aktører. Her er det flere som uttrykker bekymringer om hvor stor garanti man har for at de personopplysningene den eksterne aktøren kan få tilgang til, ikke vil kunne misbrukes. Sikkerheten rundt personopplysninger er noe som har fått stor medieoppmerksomhet det siste året, mye på grunn av Facebook-skandalen. Selv om det stilles strenge krav til aktørene som håndterer personopplysninger om innbyggerne, finnes det flere eksempler på hvor dette ikke har vært nok. Hvor stort problem dette vil være dersom det besluttes å bruke analyseverktøyet til Palantir til predictive policing, og data fra flere registre vil bli brukt er vanskelig å svare på. Uansett er det noe som bør få mye oppmerksomhet, og det er for meg riktig at folk er kritiske til dette.

Litteraturliste

- Bjerknes, O. T. & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning: Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Chow, E. K. (2013, 7. oktober). Is predictive policing making Minority Report a reality?. *The Week*. Hentet fra <https://theweek.com/articles/459396/predictive-policing-making-%20minority-report-reality>
- Cosson-Eide, H. & Tomter, L. (2018, 24. april). Må svare om kontrakter med selskap knyttet til Facebook-skandalen. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/wara-ma-svare-om-kontrakter-med-selskap-knyttet-til-facebook-skandalen-1.14020669>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Datatilsynet. (2013). *Big Data – personvernprinsipper under press*. Hentet fra https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/om-personvern/rapporter/big-data_web.pdf/
- Det kongelige justis- og beredskapsdepartement. (2017). *For budsjettåret 2018*. (Prop. 1 S 2017-2018). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-jd-20172018/id2574213/>
- Edwards, E. (2016, 31. august). Predictive Policing Software Is More Accurate at Predicting Policing Than Predicting Crime [Blogginnlegg]. Hentet fra <https://www.aclu.org/blog/criminal-law-reform/reforming-police-practices/predictive-policing-software-more-accurate>
- Fribo, A. (2018, 28. august). Politiet: Predictive policing er interessant – men datagrundlaget er for småt. *Version2*. Henter fra <https://www.version2.dk/artikkel/politiet-predictive-policing-interessant-datagrundlaget-smaat-1086050>
- Holm, A-H. (2016, 25. februar). Mener Norge ikke er klar for forutseende politiarbeid. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/mener-norge-ikke-er-klar-for-forutseende-politiarbeid/387042>

- Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. (2015). *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Lomas, N. (2018). Palantir confirms a staff link with Cambridge Analytica. *TechCrunch*. Hentet fra https://techcrunch.com/2018/03/28/palantir-confirms-a-staff-link-with-cambridge-analytica/?guccounter=1&guce_referrer_us=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLm5vLw&guce_referrer_cs=-GMAfSSln7dPwEnC_xEdGA
- Pasko, J. M. (2011, 23. november). Time Magazine names Santa Cruz police program to predict crime one of the years top inventions. *The Mercury News*. Hentet fra <https://www.mercurynews.com/2011/11/23/time-magazine-names-santa-cruz-police-program-to-predict-crime-one-of-the-years-top-inventions/>
- Politidirektoratet. (2017). *Politi- og lensmannsetatens kapasitets- og kompetansebehov de kommende ti-årene*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/bemanning-ressurser-og-dekningsgrad/bemanning-og-dekningsgrad/politi--og-lensmannsetatens-kapasitets--og-kompetansebehov-de-kommende-ti-arene.pdf>
- Politi-loven. (1995). Lov om politiet (LOV-1995-08-04-53). Henter fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>
- Ravna, A. K. (2015). *Electronic Fortune-Tellers: Predictive policing as a sociotechnical phenomenon* (Mastergradsavhandling, Universitetet I Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/45335/Master-thesis---Ailo-Ravna.pdf?sequence=1>
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 27. mars). Anmeldte lovbrudd. Hentet 10. april 2019 fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>

- Store norske leksikon. (2014, 27. mai). Effektiv ressursutnyttelse. Hentet fra https://snl.no/effektiv_ressursutnyttelse
- Store norske leksikon. (2017, 3. februar). Stigmatisering. Hentet fra <https://snl.no/stigmatisering>
- Stortinget. (2018, 25. april). Skriftlig spørsmål fra Mani Hussaini (A) til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=72029>
- Teknologirådet. (2015). *Predictive policing: Can data analysis help the police to be in the right place at the right time?*. Hentet fra <https://teknologiradet.no/en/publication/predictive-policing-can-data-analysis-help-the-police-to-be-in-the-right-place-at-the-right-time/>
- Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Trædal, T. J. (2017a, 30. mai). Amerikansk «big-data»-gigant har signert avtale med politiet verdt 81 millioner kroner. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/amerikansk-big-data-gigant-har-signert-avtale-med-politiet-verdt-81-millioner-kroner/404434>
- Trædal, T. J. (2017b, 30. mai). Kan søke gjennom flere hunder millioner fingeravtrykk i løpet av sekunder. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/kan-soke-gjennom-flere-hundre-millioner-fingeravtrykk-i-lopet-av-sekunder/404440>
- Trædal, T. J. (2018a, 8. april). -Selv om en salgsbrosjyre sier at et dataverktøy kan tenke som et menneske, bør man ikke stole på det. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/selv-om-en-salgs-brosjyre-sier-at-et-data-verktoy-kan-tenke-som-et-menneske-bor-man-ikke-stole-pa-det/434228>
- Trædal, T. J. (2018b, 5. april). Palantir holder planene for fremtiden hemmelige. Professor er bekymret for at data kan havne i private selskapers hender. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/palantir-holder-planene-for-framtiden-hemmelige-professor-er-bekymret-for-at-data-kan-havne-i-private-selskapers-hender/434026>

Universitetet i Oslo. (2015, 1. oktober). Predicting crime before it happens. Hentet fra <https://www.sv.uio.no/tik/english/research/news-and-events/news/2015/predictive-policing.html>

Wikipedia. (2019a). Palantir Technologies. Hentet 10. april 2019 fra https://en.wikipedia.org/wiki/Palantir_Technologies

Wikipedia. (2019b). Globalisering. Hentet 10. april 2019 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Globalisering>

Wikipedia. (2019c). Facebook-Cambridge Analytica data scandal. Hentet 10. April fra https://en.wikipedia.org/wiki/Facebook-Cambridge_Analytica_data_scandal

Øia, T. (2013). *Ungdom, rus og marginalisering*. Oslo: Cappelen Damm.

Selvvalgt pensum

- Datatilsynet. (2013). *Big Data – personvernprinsipper under press*. Hentet fra https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/om-personvern/rapporter/big-data_web.pdf/
Side 6-54.
- Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. (2015). *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm.
Side 153-176, 178-204.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
Side 18-21, 74-135, 182-220, 244-267, 312-321.
- Teknologirådet. (2015). *Predictive policing: Can data analysis help the police to be in the right place at the right time?*. Hentet fra <https://teknologiradet.no/en/publication/predictive-policing-can-data-analysis-help-the-police-to-be-in-the-right-place-at-the-right-time/>
Side 5-104.
- Øia, T. (2013). *Ungdom, rus og marginalisering*. Oslo: Cappelen Damm.
Side 28-38.
- Totalt antall sider: 350